List 48. **NOVICE** Tečaj XXXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. decembra 1880.

Obseg: O naukn kmetijstva na preparandiji ljubljanski. — „Plodi najboljo in najlepšo živino z najboljo in najlepšo in vsikdar enako ter stanovitno od rodú do rodú". — Nova razmera gruntnega (zemljiškega) davka. — Nekaj o prvem shodu kmetovalcev na Dunaji. (Dalje.) — Kneževina Bolgarija. — Slovensko slovstvo. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O nauku kmetijstva
na preparandiji ljubljanski.

Pojasnilo prof. Linhartovega spisa v 262. listu „Laib. Zeitg."

„Cicero pro domo sua" — si je vsak lahko mislil, kdor je v podlistku „Laib. Zeitg." št. 262 bral članek, s katerim skuša prof. Linhart zavračati ono reformo ljubljanske učiteljske pripravnice, o kateri je tudi v „Laib. Zeitg." govoril gosp. E. Kramar, mlad sicer, pa v kmetijstvu odličen strokovnjak.

Ker so tudi „Novice" uže marsikaj pisale o tej zadevi in tudi živo povdarjale potrebo, da se predavanje kmetijstva na ljubljanski preparandiji predrugači, — ker je tudi letos ista zadeva se razpravljala v deželnem zboru kranjskem in ker je tudi shod kmetovalcev na Dunaji (Agrartag) obravnaval potrebo kmetijskega poduka vzlasti v nadaljevalnih kmetijskih ljudskih šolah, zato ne moremo si kaj, da ne bi pojasnili napačnega mnenja, ki ga je prof. Linhart objavil v navedenem listu „Laib. Zeitung", ki je tudi v tem vprašanji enostransk, kakor je enostransk, kedar jaha nemčurskega konja.

Vsa pravda med gosp. Kramarjem in gosp. Linhartom se bistveno suče o tem, da gosp. Kramar povdarja potrebo teoretičnega in praktičnega kmetijskega poúka v preparandijah, kateremu edino more kos biti strokovnjak v kmetijstvu, — prof. Linhart pa nasproti trdi, da tacega ni treba, — da zadostuje natoroznanec (Naturhistoriker), kar je na priliko on (Linhart) sam, in da nobene reorganizacije na ljubljanski preparandiji v tem obziru treba ni, češ, da je osnovana po štatutu, ki ga je c. k. naučno ministerstvo razglasilo leta 1874. Profesor Linhart, obširno se sprehajajaje o tem, da uže „naturhistoriker" je zmožen v preparandiji biti učitelj kmetijstva (čeravno mi tudi take „naturhistorikerje" poznamo, ki ne znajo rži od pšenice ločiti) sklicuje se zmerom in zmerom na „organisationsstatut" od l. 1874. in z njim vodo na svoj (enostranski) mlin napeljuje.

Ker je dr. Bleiweis v zadnjem deželnem zboru kranjskem ravno s tem „organisationsstatutom" dokazal potrebo reorganizacije ljubljanske preparandije, naj njegov govor po stenografičnem zapisniku tukaj priobčimo, da gosp. Linhart vidi, da tudi drugim je znan celi ta štatut, katerega je pa prof. Linhart amputiral „ad usum delphini", to je, „naturhistorikerja".

Za danes naj zadostuje to, da dokažemo, da kdor v preparandiji hoče podučiti pripravnike v kmetijstvu tako, da potem v ljudskih nadaljevalnih šolah na deželi morejo kmetiško mladino z vspehom podučevati v kmetijstvu, mora teoretično in praktično sam izveden biti v kmetijstvu, za katero so fizika in kemija, botanika, živalstvo in rudninstvo le pripravljavni nauki, potrebni sicer, a ne v tisti učenostni meri, kakor jih „naturhistoriker" vedeti mora.

Da se je na potrebo kmetijskega nauka v ljudskih šolah na kmetih začelo še le zadnja leta misliti, je obče znano, tedaj ne potrebuje nobenega dokaza.

Naj po vsem tem iz deželo-zbornega zapisnika prepišemo, kar je o reorganizaciji kmetijskega nauka o ljubljanski preparandiji govoril dr. Bleiweis, čegar govor se je glasil tako:

„V prvi vrsti stojí vprašanje: kako naj bi se na novo organiziral nauk o kmetijstvu v deželi naši? Gotovo ni nobene dvombe, da pred vsem potrebujemo učitelja za kmetijstvo na ljubljanski preparandiji, ki naj bi podučeval v kmetijstvu pripravnike, ki imajo priti na deželo in podučevati v nadaljevalnih šolah šolsko mladino. O tej potrebi se posebno še prepričamo, če pogledamo „organisationsstatut" za avstrijske preparandije. Iz tega štatuta je razvidno, da se na naši preparandiji sedaj v kmetijstvu celó malo ali, če hočemo odkritosrčni biti, prav nič ne podučuje, ker nauk ne sme samo teoretičen biti, ampak tudi praktičen.

Naj gospodje slišijo, kako je nauk o kmetijstvu predpisan po osnovi leta 1874. Učiti se ima kmetijstvo v tretjem in četrtem razredu, in sicer v tretjem razredu: „Bodenkunde, Bodenbearbeitung und Düngerlehre, Pflanzenbau im allgemeinen, Cultur der für die Landwirthschaft wichtigsten Gewächse, Grundzüge des Waldbaues, landwirthschaftliche Geräthe", — v četrtem razredu pa se ima predavati: „Thierzucht mit besonderer Berücksichtigung der Bedürfnisse des Landbaues, übersichtliche Darstellung der landwirthschaftlichen Producte, Belehrung über die Organisirung der landwirthschaftlichen Fortbildungsschulen, sowie über die auf die Landwirthschaft bezüglichen Gesetze, Vogelschutz, Schonzeit des Wildes etc.; in beiden Jahrgängen praktische Uebungen im Schulgar-

ten und Excursionen. Zu den ersteren können auch Zöglinge des ersten Jahrganges beigezogen werden".

Tako zaukazuje „organisationsstatut".

Pač mu je neka opazka pridejana, in ta opazka menda velja prav za našo preparandijo. Glasí se namreč tako: „An einzelnen Lehrer-Bildungsanstalten kann dieser Unterrichtsgegenstand mit Genehmigung des Unterrichtsministers entfallen." Tako je res v Ljubljani! Učitelj pripravnikov, ki kedaj imajo biti učitelji na napredovalnih šolah, mora biti sam strokovnjak, mora vsled „organisationsstatuta" v stanu biti teoretično in praktično podučevati v vseh razdelkih poljedelstva in gospodarstva sploh. V Ljubljani ni tega. Učitelj, ki je za to nastavljen, je le učitelj natoroznanstva in ne more se zahtevati od njega, da bi podučeval o predmetih, ki so mu popolno tuji. Iz tega je razvidno, da, če hočemo na bolje priti, moramo popravo pri koreniki začeti; učitelji, ki pridejo na deželo, morajo biti sami dobro podučeni, da morejo druge podučevati. Jaz sicer ne trdim, da bi se v ljudskih šolah uže v prvih razredih v kmetijstvu podučevalo. Ta nauk je le za odraščeno mladino in je na pravem mestu le v nadaljevalnih šolah.

„Plodi najboljo in najlepšo živino z najboljo in najlepšo in vsikdar enako ter stanovitno od rodú do rodú."

Spisal prof. Povše.

To zlato vodilo podaja nam skušeni pisatelj knjige „Umna živinoreja", katera je le še vse premalo širjena med slovenskimi živinorejci, gosp. dr. Bleiweis.

Da sem ta stavek izbral za povod temu spisu, imam tehtne vzroke z ozirom na to, da naša živinoreja, posebno govedoreja, le zeló počasi napreduje. „Novice" so uže v mnogih člankih povdarjale, da prav v hlevu ima naš gospodar še svoje zaslombe, zato je pač naravno, da se ta steber dobro utrdi in popolnem izdela.

A temu ni tako.

Kako malo se po kmetih ravnajo po navedenem vodilu; dovolj je večini gospodarjev, da ima tele 4 noge, ali kakemu boljšemu živinorejcu, da je lepe postave, malo ali celó nič pa se ne ozira na notranje lastnosti, in prav te so najvažniše. Ali ni žalostno videti v večih kmetijah, da nimajo za svojo družino dovolj mleka, čeravno imajo po več krav v hlevu? Ali ni mar mleko jako zdravo, tečno jedilo? Koliko bi se prihranilo zabele, ko bi imeli dovolj mleka, s katerim bi polivali žgance in v njem kuhali kašo namesti bogate zabele. Koliko dobička bi došlo našim živinorejcem, ako bi imeli dobre molzne krave namesti sedanjih slabih, katere tudi hočejo žreti, in morda nič veliko manj ne dobé piče od take krave, ki mnogo mleka daje.

V hlevu naše šolske kmetije imam pač lepo priliko to opazovati. Poleg Pincgavke stoji „Plavka iz Kranjskega". Obe ste blizo enako veliki in obe dobivate popolno enako krmo v enaki meri. Prva na leto molze 3000 litrov, druga le 1300. Kak razloček pri enakem oskrbovanju! Številke govoré in jasno obsojujejo živinorejce, ki se ne ravnajo po gori navedenem zlatem vodilu.

Na kaj pa mora slehern gospodar paziti in v čem prav za prav obstojí umno gospodarstvo? Gotovo v tem, da ima čistih dohodkov, kolikor je sploh mogoče pridobiti iz gospodarstva. Če torej redim kravo slabo mlekarico, ki mi daje 1300 litrov mleka, težko, da mi daje čistih dohodkov po odbitih vseh stroških za senó, slamo, nastil, strežbo itd. Ako pa dobim od krave poleg teh 1300, še 1700, ali, recimo, le 700 litrov, je to uže zdaten pripomoček do večega dobička. Vzemimo, da krava s 1300 litri splača stroške, pa takoj vidimo, da, ko bi krava namesto 1300 še 700 litrov, toraj 2000 litrov na leto molzla, onih 700 litrov le po 5 krajc. zaračunanih daje 35 gold. več dobička, in to je gotovo čisti dobiček.

Slišim pa uže kakega gospodarja ugovarjati, da kaj jim pomaga, če imajo krave veliko mleka, saj se ne more prodati po kmetih. Res, pogostoma sem slišal take prazne besede! Dragi! ali ne moreš iz mleka napravljati masla in sira in če sam nimaš dovolj mleka za napravo sira, ali res slovanski gospodarji nikdar ne bomo posnemali drugih naprednih dežel, katere si pomagajo sè zadrugami in v zedinjeni moči vse ovire premagajo? Ali mar niso prav sè združenjem vrli Bohinjci dospeli do tega, da njih sir sloví čez meje naše domovino? Ali mar ni skoro ves sir iz Švajce napravljen od zádrug, ne pa od posamesnih gospodarjev? In prav tako tudi sloveči Holandski i. d. Pač ima neizbrisljive zasluge za to prečastiti gosp. župnik Mesar, in daj Bog, da ga posnemajo tudi drugi častiti duhovni rodoljubi! Ne le ob času poletja, temveč tudi pozimi delujejo mlekarske zádruge in še z večim vspehom zato, ker vsa uprava se more redniše izvrševati. Tako tudi dela Polubinska družba na Tominskem, in splačuje se ji tako bokal mleka po 8 do 10 krajc., v hribih gotovo lepa cena za mleko!

Če se resno poprimemo napredka, ni se nam treba bati, da ne bi spečali mleka po pošteni ceni. Mar nam mora pa biti pred vsem, da si odgojimo boljših molznih krav. In kako to?

Ravnajmo se po zlatih besedah, katere stojé na čelu teh vrstic. Skrbimo, da si zboljšamo domače pleme s tako krvijo, o kateri smo slišali, da sloví po svetu zaradi mlečnosti, in prav Belansko in Pincgavsko pleme, katero kupuje iz subvencij kmetijska družba, je za to sposobno. Kupil sem tudi jaz letos iz doline Belanske kravo, katera — čeravno uže prav visoke brejosti — molze do 7 litrov na dan.

A tudi z domačimi kravami si moremo pomagati. V vsakaterem plemenu nahajajo se vsaj nekatere krave, ki se odlikujejo po obilni molži, in prav le take morali bi naši gospodarji izbirati za pleme. Kedar odločujemo tedaj telce, ali ga bomo ohranili za pleme ali ne, poglejmo: ali je od dobre molzne krave, katera ne le prvi čas po teletu dobro molze, ampak tudi dolgo časa potem. So krave, katere po teletenju kaj veliko molzejo, kedar se zopet obrejó, kmalo nehajo molsti in več mesecev potem od njih ne vidimo ne kančeka mleka. Takih krav ne imenujem dobrih molzaric, ljubša mi je ona, ki, če tudi po teletu ne molze prav veliko, pa ohrani mleka saj do 7. meseca brejosti. Po Kranjskem se nahajajo uže tudi dobre take krave, in le od takih zbirajmo mladiče za pleme. Tudi od junčeka, namenjenega za pleme, moramo zahtevati, da je od krave izvrstne molzarice, pa tudi od bika, ki je sin od izvrstne molzne krave. Po stariših podedujejo mladiči toliko zunanje, kolikor tudi notranje lastnosti, in med te poslednje spada tudi sposobnost za mlečnost.

Da bi pač hoteli naši živinorejci to neovrgljivo resnico pomisliti in po njej se ravnati! Tudi mi bi potem v teku 20 let dospeli do tega, da bi naša kranjska goveda slovela zaradi mlečnosti. Kaj lep zgled imamo zato na cesarjevi grajščini Koleški na Českem, kjer so iz domačih krav „Opočneskega" plemena, katero ne slovi ravno kot molzno pleme, z natančnim izbiranjem najboljših tako daleč dospeli, da dajó sedaj krave po 2000 in več litrov mleka na leto in dan. (Konec prih.)

Nova razmera zemljiškega (gruntnega) davka.

Centralna komisija za uravnavo zemljiškega davka, ki ima na Dunaji svoj sedež, je bila pod poprejšnjim ministerstvom Auersperg-Lasserjevem ustanovljena in obstojí iz 18 udov, izmed katerih je 15 ustavovercev, le trije pa so možje avtonomistične (naše) stranke, je 19. dne novembra imela sejo, v kateri se je obširno razpravljala razmera zemljiškega davka na posamezne dežele avstrijske. Ta razprava se je sukala po oni vrsti, po kateri je centralna komisija vredila posamezne dežele in sicer tako-le: 1) južne dežele, 2) planinske dežele, 3) dolnje in zgornje Avstrijsko, 4) Galicija in Bukovina, 5) Česka, Moravska in Šlezka Seje so bile potem do 24. novembra odložene zato, da so se izdelali predlogi o tem, koliko davka naj se naloží vsaki deželi. To se je zgodilo v seji dne 24. novembra.

Z ozirom na to, kako je večina centralne komisije ves zemljiški davek, ki je skupaj za vse avstrijske dežele odločen na 170 milijonov goldinarjev, razmerila na posamezne dežele, so 4 udje centralne komisije, namreč Paierhuber, Pirko, Dobelhamer in baron Walterskirchen razglasili sledečo izjavo:

„Te dni smo zvedeli, da je večina centralne komisije onih 170 milijonov gold zemljiškege davka, ki jih imajo vse avstrijske dežele skupaj plačevati, razdelila tako, da bodo vprihodnje nekatere dežele veliko več, druge manj plačevale, kakor dozdaj. Po predlogu večine centralne komisije ima: Doljno-Avstrijsko plačati 782.000 gold. več, — Gornje-Avstrijsko 600.000 gld. več, — Tirolsko 259.000 gld. več, — Štajarsko 434.000 gld. več, — Moravska 176.000 gold. več, — Galicija in Bukovina 1 milijon in 160.000 gold. več; — manj pa bi imele plačati: Česka 2 milijona in 729.000 gld. — **Kranjska 343.000 gold. manj**, — Šlezka 190.000 gold. manj, nekatere druge dežele pa po 20—40.000 gold. manj. Nam se te številke večidel ne zdijo pravšne, zato nam je dolžnost, jih javno razglasiti, dokler niso še konečno sklenjene, da se morejo po časnikih pretresati in objektivno razsojevati, kajti stvar ta je za vso državo jako velike važnosti.“

To je glas štirih mož centralne davkovske komisije, katera konečno določuje znesek zemljiškega davka, ki se ima naložiti posameznim deželam brez zaslišanja državnega zbora. Ta glas sicer kaže, da centralna komisija ni soglasna o razmeri davkov, češ, da nekatere dežele bi imele preveč, druge premalo plačevati. In na to zidajo ustavoverci upanje, da bode razpor in razdor postal med avtonomistično stranko. Več davka kakor dozdaj plačevala ne bode rada nobena dežela, to je gotovo, al če se temeljito dokaže, da so nekatere dežele po krivici preveč zemljiškega davka plačevale, bode pri poštenih možakih prodrlo prepričanje, da to, kar je krivično bilo dozdaj, ne sme krivično ostati nadalje. Tako, na priliko, kažejo zapisniki kranjskega deželnega zbora, da uže prejšnji deželni stanovi in njim na čelu grof Anton Auersperg so uže protestovali zoper krivično preveliki zemljiški davek, s katerim je bila kranjska dežela obložena, in tudi deželni zbor kranjski in tù posebno dr. Toman in dr. Bleiweis sta dokazovala to krivico. In na Dunaji so tudi to pripoznali in presvitli cesar je leta 1864. dovolil, da se kranjski deželi precejšnja svota vsako leto odpisuje. Kakošne so razmere v druzih deželah, nam ni znano, al na centralno komisijo zaupamo, da je njena večina le na podlagi pravice razmerila zemljiški davek posameznim deželam. In gledé na to se za trdno nadejamo, da zemljiški davek ne postane skala, na kateri se razbije sloga avtonomistične (naše) stranke.

Imele bodo konečno v davkarski razmeri govoriti še reklamacijske komisije, v katero vsak deželni zbor voli polovico udov, polovico pa jih bode imenovala vlada, katera vsaki tako osnovani deželni reklamacijski komisiji določi predsednika.

Nekaj o prvem shodu kmetovalcev na Dunaji.

(Dalje.)

8. vprašanje. Ali poljedelski poduk, kakor je dandanes, zadostuje zahtevam kmetovalcev, in če ne, kaj bi bilo želeti o tem?“ (Poročevalec baron Villa-Secca.)

Po obširnem, mnogostranskem razgovarjanji sprejeli so se sledeči nasveti:

a) Shod kmetovalcev vidi v izdatnem pospeševanji poljedelskega poduka eno najizdatnejših sredstev za zboljšanje poljedelskih razmer, in o tem tudi ljudskega blagostanja, zato pričakuje v to svrho najkrepkeje vladne podpore.

b) Shod kmetovalcev hvaležno pripoznava, ako zato zmožni učitelji na ljudski šoli zanimanje za poljedelstvo izbujajo, izreka pa, da se ta namen zadostno varuje, ako ljudska šola toliko doseže, kolikor veleva postava za ljudske šole.

c) V zvezi s podučevanjem v ljudski šoli ima nadaljevalni poljedelski poduk namen razum za znanstvo kmetijstva med ljudstvom razširjati, zato je želeti, da se nadaljevalne šole krepko gojijo. One imajo poleg kmetijskih družeb podpirati tudi deželne šolske oblastnije. — Da se za nadaljevalni poljedelski poduk odgojijo dobre učne moči, naj se na učiteljskih izobraževališčih (preparandijah) zvesto ozira na poljedelski poduk.

d) Na nižjih kmetijskih šolah (niederen Ackerbauschulen) naj podučevanje traja vsaj 2 leti, in ne priporoča se v take šole sprejemati premladih učencev. — Med nižjimi kmetijskimi šolami naj se na vredbo zimskih poljedelskih šol (Winterschulen), katere so na sredíščih in pod vodstvom popotnih učiteljev bolj ozira. Gospodarstvo, katero je pri poljedelskih šolah, naj bo tako osnovano, da kaže zgledno podobo dobro vredjenega gospodarstva za razmere dotičnega kraja in da se posebno ozira na tisto vrsto poljedelstva, katera je dotičnemu kraju na korist.

e) Shod kmetovalcev izreka željo, naj se kolikor moči pozornost obrača na podučevanje ženske mladine v gospodinjstvu in tedaj tudi na primeren poduk v poljedelstvu.

f) Srednje poljedelske šole naj obdržé svoj značaj kot teoretično praktični učni zavodi za odgojo dobrih poljedelskih uradnikov; na teh zavodih naj bode teorija s prakso tako združena, da je učencu mogoče, to, kar se v šolski sobi uči, potrjeno videti v dejanski poskušnji.

g) Shod kmetovalcev izreka željo, sl. vlada naj učencem, ki so poljedelske šole dovršili, vojaško dolžnost od 3 le na 2 leti zniža, — učencem poljedelskih srednjih in njim enakih gozdarskih šol pa prej pripoznane polajšave, enako kakor jih imajo učenci viših razredov gimnazij in realk — kot enoletni prostovoljci — zopet pripozná.

h) Shod kmetovalcev izreka nujno željo, naj se skrbí za primerno strokovnjaško nadzorovanje nižjih in srednjih poljedelskih učnih zavodov.

*

i) Shod kmetovalcev izreka potrebo, da se na vseučiliščih in tehniških višjih šolah vpelje poduk v poljedelstvu, tako, da se prihodnjim upravniškim uradnikom, bogoslovcem, gospodarskim inženirjem dá prilika, pridobiti si za svoj poklic potrebnih poljedelskih vednosti.

k) Shod kmetovalcev spozná, da tako dolgo, dokler nadaljevalni poúk ni prisiljen (obligaten), je treba skrbeti za državne in deželne podpore učiteljem, ki podučujejo kmetijstvo — in treba je tudi skrbeti za izdanje primernega poljedelskega „berila“ in njega brezplačno razdelitev takim učencem, ki nadaljevalne šole obiskujejo.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Kneževina Bolgarija.

Prosto po hrvaškem posnel Aleksander Hudovernik.

Bolgarska je 1200 □ m. velika ter šteje 1 milijon in 800.000 prebivalcev, med temi je 750.000 Turkov, 10.000 židov, 8000 Rumuncev (ki stanujejo ob Dunavu in v nižinah od Vidna do Nikopolja) in do 5000 Grkov in Armencev.

Bolgarska leži med 42—45° širine in 40—47° dolžine. Južno mejí na iztočno Rumelijo, zapadno na Srbijo, severno na Dunav in iztočno na Črno morje. Zemlja je večinoma bregovita, a glavna gora jej je Balkan (Haemus), severozapadno se razprostira visočina Korst, katera je jako dobro z vodo preskrbljena.

Reke se zlivajo v Dunav, črno in sredozemsko morje. V Dunav se izliva Lom, Iskav, Vid, Asam; v črno morje Kamčija, ki teče po razvalinah nekdanje prestolnice carja Petra Preslava; v sredozemsko morje se izlivate Struma, ki izvira v Vitoški gori, in granična reka Marica, ki izvira v Bilagori pri Samakovu.

Podnebje je umerjeno; zemlja je večinoma rodovitna, akopram je še malo obdelana. S poljedelstvom se še sedaj Bolgari ne pečajo tako, kakor je želeti. Zato se pa tem več pečajo s kupčijo, sosebno s kupčijo kónj. Bolgarski konji so majhni, a ognjeviti in uztrajni.

Zemlja je jako bogata rude; rudokopje je še v povoji. Pri Sofiji je mnogo oglja, ruda, ki je valjda podzemeljski nastavek ove v Banatu. Pri Eleni v Stari Gori je bogato ležišče bakra, srebra, železa in solí. Industrija sedaj najbolj cveté v Trnovi, Sofiji, Samorokavu, Gabrovu in Rohavici. Bolgarska svila in tkanina importira se tudi v druge dežele. Trgovina je prilično živa, sosebno za žito, katerega se več pridela, kakor se ga potrebuje za domače potrebščine. V Bolgariji raste pšenica, koruza, rž, ječmen, oves, proso, riž; pridelajo tudi jako mnogo vina. Vino je dobro in sladko. Cena mu je jako nizka; 40 ok stane 10 do 13 grošev ($2\frac{1}{2}$ franka ali okoli 1 gold. avstr. v.). Manipulacija z vinom je še jako pomanjkljiva, sosebno jim pa primanjkuje dobrih kleti. Kedar bodo za dobre kleti poskrbeli, merilo se bo bolgarsko vino lahko z magjarskim.

Za splošno omiko in napredek deluje neumorno vlada in narod sam. Bolgarska kot prosta država sedaj bolj napreduje, kakor v prejšnjih 400 letih, ko je še ječala pod krutim turškim polumesecem.

Bolgarska vladana je ustavno; ustava bolgarska je bolj slobodna, kakor povsod drugje po Evropi.

Bolgarska se deli v 5 okrajev (gouvernament) sè središčem v Sofiji, Ruščuku, Varni, Trnovu in Vidinu in v 31 okrožij sè središčem v Varni, Balčiku, Silistriji, Ruščuku, Sistovu, Šumli, Razgradu, Osmanbazaru, Pravodiji, Eski Gjumaji, Nikopolju, Plevni, Lovecu, Trnovu, Eleni, Gabrovcu, Rahovu, Vraci, Orhaniji, Lompalanki, Berkovicu, Vidinu, Belgradčeku, Sofiji, Radomiri, Kostendilu (toplice 70—75° R.), Samekovu, Hadži Orlu, Sevhavi in Terni.

Občna vojna dolžnost je uvedena zakonom. Za časa vojske more Bolgarija 45.000 mož redovite in 60.000 do 70.000 mož narodne vojske na noge postaviti. Bolgarska šteje 31 družin pešcev, v vsaki po 1000 mož, 8 baterij lahkega poljskega topništva, 2 bateriji za obale, dva eskadrona konjikov, 9 vojnih ladij in dve kompaniji lovcev (sapeur). Vsa vojska se delí v dve diviziji. Skladišče orožja je v Ruščuku, Varni, Šumli in Razgradu.

Glavno mesto Bolgarije Sofija sè 22.000 prebivalci leži na podnožji Vitoša. V mestu je vojniška in mestna šola ter toplice (75° R.), katere so valjda v zvezi s toplicami v Mehadiji. Večja mesta na Bolgarskem so še: Ruščuk ob Dunavu, šteje 45.000 prebivalcev. Tu je jako živahna trgovina, v mestu je kolodvor, poljedelska šola in realka. — Varna (30.000 prebivalcev) leží ob Črnem morji, ima mestno šolo ter je skrajna štacija železnice Ruščuk-Varna. — Vidin (13.000 prebivalcev) ob Dunavu trži z Avstrijo, Srbijo in Rumunijo. Pod turškim gospodarstvom bila je trdnjava prve vrste, po berolinskem dogovoru je sedaj porušena. — Trnovo (25.000 prebivalcev), stara rezidenca bolgarskih vladarjev. Tu se trži sosebno z vinom in z izdelki iz tkanine in svile. — Sistova (15.000 prebivalcev) ob Dunavu, leži romantično na visočini, živahno trži z Makedonijo in Rumunijo.

Bolgari živé patriarhalno, kakor stari Slovani. Nasledek temu je, da se le bolj prebivalci mest s kupčijo pečajo, večina ljudstva pa se s poljedeljstvom in živinorejo bavi.

Bolgar je po naravi dober, miren, bogoljuben, prijazen in jako nadarjen. Upati smemo, da bodo Bolgari, ki imajo uže sedaj lepo slovstvo, kar jim je zasijala zarja prostosti v vsih strokah napredovali.

Slovensko slovstvo.

* *Nauk o gospodinjstvu.* Bodočim gospodinjam, ženskim učiteljiščem, učiteljem in učiteljicam na višjih dekliških ljudskih in meščanskih šolah. Poleg nemškega izvirnika Ivana viteza Hermana prosto poslovenila J. N. in J. L. založil Ivan Lapajne v Krškem. Cena 40 krajc.

Ta knjižica, ki je ponatis tržaškega časnika „Edinost“, v 24 razdelkih na kratko razklada, kar je gospodinjam vedeti koristno. Tudi ženska, katera hoče dobra gospodinja biti, se mora gospodinjstva učiti. Prvi nauk — se ve da — dobiva hči od matere, če je ona dobra gospodinja, vendar ni nobeni mladi gospodinji od več, če poleg materinega nauka tudi kako podučno knjigo o gospodinjstvu prebira.

V drugih deželah se nahajajo posebne šole, v katerih se dekleta podučujejo o gospodinjstvu. Slovenci dosihmal take šole nimamo.

* *Glasi katoliške družbe.* Na svitlo daje katoliška družba za Kranjsko. V Ljubljani.

To je 15. snopič „Glasov“, ki jih je katoliška družba dosihmal izdala v vnemo pobožnega življenja.

* *Zakon in žena.* Spisal Alojzij Pader. Novomesto. Tiskal in založil J. Krajec.

Ta knjiga, katero je marljivi gosp. J. Krajec v Novomestu na svitlo dal, na 6 polah razklada lastnosti in dolžnosti dobre žene gospodinje.

Naj pri tej priliki tudi mi naznanimo, da je gosp. Krajec kot pošten tiskar in založnik popolno vničil nič-

vredne pesni Malovrhove, ko je zvedel soglasno grajo v vseh slovenskih časnikih.

---

* *Vabilo na naročbo „Ljubljanskega Zvona“.* Ker bode s koncem leta 1880. prenehal izhajati Stritarjev „Zvon“ na Dunaji, združili so se podpisani štirje pisatelji, ter osnovali so v Ljubljani nov leposloven in znanstven list, „Ljubljanski Zvon“, ki bode od novega leta 1881. počenši vsakega meseca prvi dan v zvezkih, po 4 tiskane pole velike osmerke obsežnih, hodil na svitlo. Po svoji vsebini skušal bode „Ljubljanski Zvon“ ustrezati različnim željam in potrebam slovenskega čitajočega občinstva: gojil bode zategadel v prvi vrsti leposlovje v najširjem pomenu te besede (romane, povesti, novele, pesni, potopise itd.); priobčeval bode sestavke in spise znanstvenega obsega iz različnih oddelkov človeškega znanja; zbiral bode raznovrstno narodno blagó; skrbel bode za obširen pregled sodobnega slovenskega slovstva in imenitnejših proizvodov drugih slovanskih literatur ter naposled poročal bode o napredovanji in delovanji domačih in občeslovanskih literarnih društev in umeteljnostnih zavodov. Nadejamo se, da nam bode možno ta mnogo obsežni program dovoljno izvrševati, ker se je okoli našega lista zbralo uže nad štirideset pisateljev in učenjakov slovenskih. A tudi druge pisatelje slovenske, ki nam dosedaj še niso obljubili svojega sodelovanja, vabimo prijazno, da naj se brez razločka svojega stanú in političnega mišljenja zberó okoli „Ljub. Zvona“ ter nam tako pomagajo osnovati v središči Slovenije slovenskega razumništva dostojen leposloven in znanstven list. Slovenski omikani svet pa pozivljemo s tem vabilom, da nam z obilim naročevanjem pomore točno izvrševati našo nalogo. Podpisani izdajatelji kakor tudi mnogoštevilni njih sodelavci slovenski pisatelji — s ponosom moremo reči, da se med temi poleg mladih pisateljskih moči nahajajo tudi obče priznani veterani naše novejše literaturice — napravljajo se z onim veseljem na delo, ki ga more dajati samo ljubezen do domovinske stvari. Zatorej pa menda smejo tudi upati, da bodo drugi izobraženi domorodci z naročevanjem in širjenjem lista za materijalno stran njegovega obstanka skrbeli in delali, vedoči, da s tem podpirajo razvoj slovenske literature, te prve podlage našemu narodnemu preporodu in bodočemu narodnemu obstanku. In pred vsem zanašamo se na našo domoljubno odrastlo mladino, vneto za vse, kar je lepega in idealnega.

„Ljubljanski Zvon“, ki bode izhajal po 4 pôle obsežen po eden pot na mesec, stane: za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. Dijakom je naročnina znižana na 3 gold. 60 kr. Naročnina pošilja se upravništvu „Ljubljanskega Zvona“ v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani. Domoljube slovenske prosimo, da bi se z naročili oglasili o pravem času, ker se lista ne bode tiskalo dosti več nego toliko iztisov, kolikor bode naročnikov. Vsa pisma in vse pošiljatve, ki se tičejo uredniškega dela, prejema uredništvo „Ljubljanskega Zvona“ v Ljubljani, ali kateri koli izmed podpisanih štirih izdajateljev.

Josip Jurčič,
glavni vrednik „Slov. Nar.“

Fran Levec,
c. k. velike realke profesor.

Janko Kersnik,
notar na Brdu.

Dr. Ivan Tavčar,
advokaturski kandidat.

Politične stvari.

Shod konservativnih Nemcev v Lincu.

Dne 22. novembra je bil v Lincu shod poštenih Nemcev, v katerem je blizu 10.000 mož iz vseh avstrijskih nemških dežel oporekalo tisti kliki, ki se je dosedaj ponašala, da je glasilo avstrijskih Nemcev. Linški shod je kazal, da tako zvani „ustavoverci“ niso druzega nič, nego koterija, zlimana z lažmi liberalizma od konca do kraja.

Naj na kratko opišemo velikanski shod v Lincu, ki je zgodovinskega pomena. V dvorani krasno okinčani je bila nad odrom videti velika slika Nj. Veličanstva cesarja, nad njo pa se je v črno-zlati barvi leskental cesarjev izrek: „Napravite mi mir med mojimi narodi.“ Po stenah so visele zastave vseh dežel avstrijskih. Na odru govornikov so se zbrali: škof Rudigier, grof Brandis, knez Alojzij Liechtenstein in skoro vsi konservativni državni in deželni poslanci iz doljnega in gornjega Avstrijskega, Salcburškega, Tirolskega in Predarlskega.

Kmalu, ko je ena ura odbila, stopi grof Brandis pred skupščino in jo radosten pozdravi. Poslanec dr. V. Fuchs predlaga pa potem zboru, naj grofa Brandisa z vsklikom voli za predsednika skupščini; zbor z navdušenimi klici pritrdi. — Kot prvi govornik stopi na oder knez Alojzij Liechtenstein, pojasnuje stan Nemcev v Avstriji, rekši, da nemštvu od nikodar ne preti nevarnost, in govori tako izvrstno, da se je dvorana kar zibala navdušenih „dobro-klicev“. — Za njim poslanec Lienbacher poroča o resoluciji, ki se je zboru v sklepanje ponudila; po vsakem odstavku govornika so doneli viharni „dobro“-klici. Glavne točke resolucije so bile te-le: Le ona politika v Avstriji je zdrava in prava, katera varuje edinstvo države in pa autonomijo posamesnih njenih dežel, — katera ustavno vladovino spoštuje, pa na podlagi pravice politično volilno pravico razširjuje, — svobodo državljansko združuje z redom državnim, — šolstvo z opravičenimi željami konservativnega ljudstva vreduje, — državne stroške poravnava z dohodki in davkov ne napenja čez moč davkoplačevalcev, — skrbí za povzdigo posebno kmetijstva in obrtnijstva, — narodne pravice vseh narodov spoštuje, — nemška konservativna skupščina, zvesta svojemu cesarju in udana takemu ministerstvu, ki se ravná po njenih načelih, protestuje zoper predrznost, da se nemška-liberalna stranka imenuje zastopnica avstrijskih Nemcev, kajti za to stranko stojí le manjšina nemškega naroda, zato je tudi laž, da so Nemci vznemirjeni zaradi tega, da bi nemštvo v Avstriji po postopanji sedanjega ministerstva v kaki nevarnosti bilo, avtonomistična stranka noče federalizma, ampak le samoupravo (autonomijo) dežel tako, ki ne ruši moči državne, pa je pravična njihovim zahtevam in narodnosti vseh narodov. — Soglasno je bila sprejeta ta resolucija, ki obsega ves program poštenih Nemcev in je krepka zagozda izjavam, ki jih je nemško-liberalna skupščina na Dunaji naglašala 12. dne novembra.

Izvrstno lepo je govoril in prav po domače slavnoznani poslanec tirolski Greuter, ki je med mnogimi druzimi lepimi resnicami v prosti priliki kazal, da vsak narod se dobro počuti in napreduje le, če vživa pravice, ki mu gredó. Rekel je: če kdo očetu, ki ima 10 sinov, daruje za sinove njegove 10 parov enako velikih čevljev, ne bo očetu vstregel, vsaj vseh 10 sinov različne starosti ne bode moglo obuti darovanih čevljev; tako je tudi z različno narodnostjo; vsak narod zahteva živeti

po svoje. — Z burno pohvalo je govornik končal svoj govor.

Linški shod je Avstriji sijajno pokazal, kdo je pošten Nemec, kdo slepar.

Naši dopisi.

Iz Trsta 10. nov. (Kon.) — Kranjci toraj, tista môra, ki še zdaj tlači Lahe, so uže pred 300 leti dobro cenili vrednost morja; vedeli so gotovo, da so od Maribora do Adrije nepretrgoma bivali Slovenci, in uže takrat niso hoteli pustiti tega, da bi se dežela slovenska razkosala in tako lep kos, namreč Primorje, prodal Laški. Tudi to je bilo nekoliko ošabnosti, „burbanza", kakoršno zdaj očita tržaški profesor Bruniatti sedanjim tržaškim Slovencem. — Da pa „irredentovcem" ne poide pogum in up, nadaljuje Tedeschi, da je tudi véliki Napoleon, ko je po nesrečni vojski na Ruskem cesarja Franca mirú prosil, ponujal mu ilirske province izvzemši Istro in Trst. Kdo vé, kaj je nameraval po nesreči spametovani Napoleon s Trstom in Istro? „Kdo ve to?" — praša Tedeschi in (str. 93) nadaljuje po svojem tako: „Vsak naj si izbere vselej to, kar mu je za svoj čas najkoristnejše. Pametno živimo, bo uže bolje. Čas je pošten možak (il tempo è galantuomo) in bo uže opravil vse drugo, prihodnost gré močnim." To se pravi po domače: Kedar bodo „irredentovci" imeli dosti moči, se jim bo zdel čas ugoden za odtrganje teh dežel, do tje pa bodo še potrpeli. — Res da, le moč o takih rečéh kaj izdá. Lahi in Slovenci se utegnejo ljubiti ko bratje, a vendar Slovencev ne bo nihče preslepil do tega, da bi razkosali svojo domovino, si dali zapreti pot do morja; Habsburžani bi morali veliko grešiti v notranji in vnanji politiki, da bi se dali od primorja odriniti, kar želé in nameravajo njihovi najnovejši prijatelji Bonghi, Fambri, Bruniatti in Tedeschi.

Pač je treba tudi nekoliko uma in poguma za vladanje, namreč uma in poguma: Slovanom zaupati, pa ne ob enem z Grki in Turki pogledavati se, Slovane pa pitati le z diplomatičnimi muhami. Zaupanje budi zaupanje ter ljubezen, nezaupanje pa mržnjo in sovraštvo. Pri vsem tem je pa Tedeschi, bivši duhovnik, še vendar-le kristijan. Svojim rojakom, starega latinskega plemena, svetuje, naj se sprijaznujejo s Slovenci, naj jim v materijalnih potrebah gredó na roko, naj jih zovejo „Istrijane", a ne zmerjajo s starimi psovkami „Morlaki", „Slovenci", „Čiči", da jih ne žalijo. Tudi slovanskim duhovnikom v Istri priporoča, naj bi svoje farane učili jezikov, kajti s samim slovanskim jezikom si o bedi, v kateri so, ne morejo pomagati po svetu. Res čuden svèt tak! Bodo li Istrijani učili se laški zato, da bodo s Furlani in drugimi Lahi, ki hodijo v Slavonijo in Bosno po gozdih drva sekat, da na Laškem glada ne poginejo, mogli laški govoriti? Iz tega namena je bil menda nedavno za Šumberk, čisto slovansk kraj, uro hodá od Labinja, po isterskem deželnem odboru imenovan lašk učitelj, da bo šolo imel laško. Kdo li se briga tu za §. 19. državnih postav! Pač, pač! Brigajo se Lahi, pa le takrat, kedar gre za njihovo korist. Naj toraj tudi slovanski poslanci v deželnem in državnem zboru storé svojo dolžnost, kajti povsod preži sovražnik ob meji in znotraj, povsod bi rad iz slovanske kože jermena rezal.

Zdaj le še besedico gospodu Tedeschiju. On sam pravi, da so Benečani isterske pokrajine, ki se jim niso podale same, s silo si vzeli; on sam pravi, da prihodnost gre močnemu. No! To naj si zapomnijo „irredentovci", da v boji za obstanek tudi drugi ne bodo trpeli več njihovih burk, toraj naj pa tudi oni v svoj prid ne silijo vlade, da bi se v Primorji poprijela načela Bismarkovega, s katerim precej lahko in mirno vlada v Alzaciji in Lotaringu. Bo za Lahe in Slovence boljše!

V Gorici 28. nov. — Včerajšnjega stoletnega smrtnega spomina cesarice Marije Terezije v prvostolni cerkvi so se udeležile tudi razne oblastnije; največ je bilo vojaških častnikov. — Pretekli četrtek ponoči je napadlo 8 do 10 tolovajev nekega kupca ali posestnika iz Bovca „pri Koritu" na Kanalski cesti nad Solkanom; pobili so ga in vzeli mu več ko 300 gold. — Gosp. Jožef Marušič, učitelj veronauka na tukajšnjem ženskem izobraževališči in ravnatelj knezonadškofovo-Werdenberškega semenišča, je imenovan častni kanonik naše prvostolne cerkve. — Naša „Soča" uže v 2 listih strašne reči pripoveduje o nekem glasovanji in sklepu v deželnem šolskem svetu v zadnji seji od 17. t. m. Znabiti, da tudi še kdo drugi kaj spregovori o teh rečeh, kedar bo čas za to.

Iz Koroškega 27. nov. — Novi c. kr. deželni predsednik je na Koroškem, kar so „Novice" uže zadnji pot naznanile, imenovan pl. Schmidt-Zabierow, c. k. svétnik v ministerstvu notranjih oprav. Pričakovali smo Slovenci, katerih nas je vendar lepo število na Koroškem, da dobimo za predsednika možá, ki bode tudi našega jezika zmožen in do katerega se bode mogel koroški Slovenec kar v svojem jeziku obrniti. Čuli smo od strani res tudi o nekem takem gospodu ter se ga srčno veselili, al vsa naša nada se je zdaj podrla! Iskali smo po dunajskih časnikih, da bi kje kaj staknili, ali je naš deželne predsednik kakega slovanskega jezika zmožen, al nikjer ni duha ne sluha o tem. V enem teh časnikov našli smo tej zastavici le to uganjko, da „povod imenovanju pl. Schmidta je edino le ozir na upravno službovanje in birokratično izurjenost, in da težko bo za to imenovanje iskati in najti političkih motivov". Radi priznamo to, da je naš novi deželni predsednik spreten uradnik in v tem oziru ves zmožen za svojo novo službo; tudi utegne biti mož tacih načel, ki ne nasprotujejo nameram ministra Taaffe-a, ker je bil pod ministerstvom Hohenwartovim predstojnik tiskovne pisarne, — al pa bode, nezmožen našega druzega jezika, pravičen tudi narodu slovenskemu, to je važno vprašanje, na katero danes še odgovora ne vemo. Nikdo nam tedaj zameriti ne more, da dvomljivi čakamo, kaj bode nam Slovencem novi deželni predsednik.

Iz Tolminske suseščine 15. nov. — „Et meminisse juvat!" Naj „Novicam" poročam nekaj, kar se je v goriški škofiji na povelje prevzvišenega nadškofa dr. Gollmayerja uže leta **1871.** zgodilo. Več duhovnov iz cerkljanske in tolminske fare in iz druzih slovenskih dekanij je leta 1870. osnovalo slovenske računske sklepe, ter jih poslalo nadškofijstvu. In čujte! Preblagi knezonadškof jim je uže isto leto slovenski rešil račune in leta 1871. in 1872. so bili uže računski obrazci na povelje škofovo tiskani pri Majlingu v Gorici v treh jezicih, namreč laškem, slovenskem in nemškem z naslovom: „Estratto sommario", Računski posnetek dohodkov in stroškov" itd. in „Summarischer Rechnungs-Extract" itd., kakor Vam kaže priloženi obrazec. *)

Iz Ljubljane. (*Iz občnega zbora družbe kmetijske 24. dné t. m.*) Ko se je zbralo pravilno število družbenikov,

---

*) Hvala za poslani obrazec, ki kaže, da je prečastiti Goriški knez in nadškof uže leta 1871. rešil, za kar se pulijo duhovni druzih škofij dandanes. Vred.

radostni smo videli mnogo njih iz dežele, je pričel predsednik baron Wurzbach sejo z nagovorom, v katerem pred vsem pozdravlja došle gospode, potem pa objavlja, da tudi druge družbe kmetijske so v zboru zastopane po izvoljenih delegatih. takó družbo dunajsko, linško, goriško, opavsko in tržaško on (predsednik), — družbo levovsko, salcburško, štajarsko, tirolsko, hrvatsko-slavonsko in česko dr. Jan. Bleiweis, — družbo moravsko gosp. Jan. Murnik, družbo koroško pa g. K. Seitner. Dalje se v govoru svojem spominja mnozih za našo družbo zaslužnih mož, ki nam jih je nemila smrt v preteklem letu vzela: grofa J. Barbo-ta, grofa Gustava Auersperga, patra Benvenuta, pl. Aleks. Claricini-a, viteza V. Hama, viteza Kallino, Petra Kozlerja in viteza Mucija Tomasinia. — Potem omenja predsednik, da kmetovalci niti leta 1879. niti 1880. hvaliti ne morejo, kajti v obeh letih bilo je vreme pridelkom malo milo. Za tem naglaša predsednik, da tudi naša kmetijska družba se je rada udeležila shoda kmetovalcev (Agrartag) na Dunaji, čegar delovanje ne bode brez koristi ostalo kmetijstvu vseh avstrijskih dežel. — Po vsem tem slaví predsednik spomin nepozabljive cesarice Marije Terezije, ki je 29. novembra 1780. leta umrla; hvaležni spomin na stoletnico je še posebno nam Kranjcem in naši družbi kmetijski dolžnost, kajti preblaga gospá je posebno srce imela za deželo našo, in pod njo se je leta 1767. ustanovila naša družba kmetijska. (Ves zbor se pri tem govoru vzdigne in stojé posluša govor predsednikov.) Dalje se govornik spominja stoletnice, kar je ljudomili cesar Josip II. kmeta rešil sužnosti. Ta spomin pa nas pelje na hvaležni spomin, ki smo ga dolžni ljubljenemu našemu sedanjemu cesarju Franc Josipu, ki je to, kar je pričel Josip II., dopolnil s tem, da je odpravil tlako in desetino. — Potem predsednik obrne pozornost zborovo na slavljenje 50letnega rojstnega dne cesarjevega, katerega smo letos soglasni z vsemi narodi tudi mi slovesno obhajali, in da nas čaka prihodnje leto nova vesela dogodba, ki jo bodemo navdušeno slavili — poroka svitlega cesarjeviča Rudolfa. Zato, gospoda, kličimo: Bog ohrani, varuj in blagoslovi našega premilostljivega cesarja in gospoda, presvitlo našo cesarico in vso cesarjevo rodovino! (Ves zbor s trikrat ponovljenimi slava- in živio-klici navdušeno pritrjuje besedam predsednikovim.)

Potem so se, kakor je bilo uže v zadnjih „Novicah“ poročano, vršile volitve častnih in dopisovalnih udov družbe kmetijske, — podpredsednika in 9 odbornikov centralnega odbora, in pa 2 pregledovalcev družbinih računov. (Dal. prih.)

— (*Mestni odbor ljubljanski*) je v zadnji svoji seji nesrečnim Zagrebčanom dovolil 500 gold. podpore, kakor je predlagala narodna stranka. Deutsch-krainerji so hoteli le 200 gold. dati, vendar jim ni obveljal njihov predlog, ker so pri glasovanji nekateri iz nasprotne stranke pristopili narodnim odbornikom.

— Uže se delajo priprave, da bodo v podporo po potresu oškodovanim Hrvatom tukajšnja narodna društva — dramatično društvo, Sokol in čitalnica — v deželnem gledališči napravila veliko predstavo.

— (*Cesarica Marija Ana*) je za popravo cerkve v Kresnicah darovala 100 gold.

— (*Čitalnica*) je v nedeljo z lepo „besedo“ pričela zabave svoje zimske sêzone. Jako radostni smo pozdravili visokospoštovanega gospoda deželnega predsednika, ki je s prečastito svojo rodovino počastil ta večer prvikrat našo „besedo“ s svojo nazočnostjo, h kateri je prišel iz koncerta filharmoničnega društva. — Prolog je z občno pohvalo govoril dobroznani spretni govornik g. dr. Tavčar, povdarjaje, da ta večer je o tem oziru zgodovinsko pomenljiv, ker narodna čitalnica obhaja vstop v 20letnico svojega obstanka. Naš vrli pevski zbor je lepo sodeloval z dvema zboroma in osmospevom. Pevski oddelek „besedi“ pa je še posebno povzdignilo prijazno sodelovanje priljubljene gledališke primadone gospodičine pl. Endler, ki je z velikim aplavzom italijanski pela veliko arijo Elvire iz opere „Ernani“ in z burnimi živila-klici slovensko pesem „Žalost“ od Mir. Vilharja. Da pa gospodičina Endler ni samo izvrstna pevkinja, temveč tudi umetnica na glasoviru, pričela je njena igra na glasoviru. Zanimiva „beseda“ končala se je z gladko izvršeno veselo igro „V spanji“, ki je skozi in skozi prouzročevala prav veliko veselost, za kar gre topla hvala gospodoma in gospema, ki so pripomogli, da se je prva „beseda“ na splošno zadovoljnost izvršila.

— (*Nove volitve za kupčijsko in obrtnijsko zbornico kranjsko*) bodo meseca svečana prihodnjega leta. Iz kupčijskega oddelka imajo letos postavno izstopiti gospodje: Bürger, Dreo, Emerih Majer, Samassa, Treun; prostovoljno je izstopil Andrej Schreier. Za ta oddelek bo toraj treba 6 novih odbornikov. — Iz obrtnijskega oddelka izstopi zastopnik rudarstva baron Mihael Zois, in bo toraj treba nove volitve; za druga obrtnijstva pa postavno izstopijo: Albin Ahčin, Ferd. Bilina, Fr. Debevec, Hansel, Korn, Mathian, Doberlet, namesto katerih bode treba 7 novih odbornikov. Novih volitev bo toraj vseh skupaj 14, in starih odbornikov ostane le 10. Volilna komisija je tako-le sestavljena: Predsednik je grof Chorinsky, c. kr. deželne vlade svetovalec, mestni odbor bode zastopal g. Vaso Petričič, trgovinsko zbornico pa gg. Dreo, Bürger, Lasnik, Karl Luckmann, Horak, Pakič in Murnik. Ta komisija sestavlja volilni imenik, rešuje pritožbe in ob svojem času to razglaša.

— Pod imenom „ljudskega shoda“ je v nedeljo popoldne v dvorani gostilnice „zur Bierhalle“ bil zbor obrtnikov in delavcev, katerega so sklicali deželni poslanec in mestni odbornik gosp. Potočnik in pa gospodje: Jos. Regali, mizar in mestni odbornik, Franc Železnikar, krojač, Janez Dolhar, hišnik in meščan in Jakob Škrbinec, čevljar. Po poročilu „Slovenčevem“ se je zbralo blizo 600 mož, ki so se razgovarjali o raznih potrebščinah obrtnikov in rokodelcev. Ko je gosp. Potočnik pozdravil skupščino, si je ona po večini glasov za predsednika izvolila gosp. Josipa Regalia. — O prvi točki, namreč o slabem stanji malih obrtnikov sta govorila Železnikar in Šturm, ter posebno pobijala to, da se jetnikom dovoli, da poštenim rokodelcem zaslužek jemljó. O drugi točki, ki je zahtevala odpravo indirektnih davkov na moko, meso, petrolej, kavo in sladkor, je v nemškem jeziku govoril demokrat Kaller iz Gradca. On pravi, da so indirektni davki velika krivica za revno ljudstvo. Haderlap pa meni, da finančni minister ne bo tako lahko pogrešal dohodka iz indirektnih davkov. Sicer pa se davki ne bodo dali prej znižati, dokler se ne odpravi potrata v državnem gospodarstvu, dokler se ne zmanjša obilna množica nepotrebnih uradnikov. — Pri tretji točki se je vse zmešalo, ker so delavci zahtevali občno volilno pravico, vladni komisar pa o tem ni pustil glasovati, kajti v programu je bil govor le o razširjenji volilne pravice na vse tiste, ki kak direktni davek plačujejo. Predsednik Regali prosi, naj bi se delavci za zdaj zadovolili z malim, ker se z enim skokom ne more na vrh lestve priti. Kaller iz Gradca pa je delavce podkuril, da naj se rajše glasovanja zdržé, in tako je odborov predlog ostal v manjšini. Sploh se mora reči, da je Kaller mnogo pokva-

ril, ker je ljubljanske delavce k trmoglavosti spodbujal. Meščani in mojstri niso sklicali tega shoda, da bi se z delavci prepirali, ampak hoteli so se ž njimi mirno razgovarjati o skupnih potrebah in željah. Zato je bilo jako nepotrebno, da so se delavci toliko opirali na socijaldemokratična načela in z nekim sovražnim ognjem meščanski stranki nasproti stopili. Za predsednika so hoteli imeti enega iz svoje srede, ploskali so le svojim govornikom; če je pa kdo drug o čem čisto mirno, brez vsakih strankarskih namenov govoril, postali so nemirni, ni bilo ne posluha, ne odobravanja, še motili so govornika s klici „konec, konec!“ — O četrti točki, naj se uže enkrat sklene postava zoper oderuhe, govoril je Haderlap čisto na kratko, in resolucija bila je enoglasno sprejeta. — O peti točki, namreč o protestu zoper sklepe „dunajskega parteitaga“ govoril je Kaller iz Gradca jako ognjeno. Ta točka je bila v skupščini slovenskih obrtnikov in delavcev prav nepotrebna.

Tako je tudi Ljubljana imela svoj „parteitag“, katerega so osnovali tukajšni obrtniki, pa udeležili tudi delavci, in v katerem je iz Gradca pihala pogubna sapa socijalno-demokratična, o kateri le želimo, da ni okužila domačinov.

— Sledeče mitnice (šrange) bode finančna direkcija za prihodnje leto v najem dala, cenjene so mitnice v Šmarji 1480 gold., v Višnjigori 870 gold., v Trebnjem 860 gold., v Novomestu 2700 gold., v Krški vasi 1350 gold., v Kostanjevici 900 gold., v Jesenicah na Dolenjskem 100 gold., v Metliki 860 gold.

— Ljubljanski „ustavoverci“ uže tudi zgubljajo sapo. Ko je namreč v nedeljo pri banketu kazinskem imel dr. Schrey govoriti na slavo ustavi, kakor si jo domišljujejo „nemški liberalci“, se mu je sapa tako zaprla, da ni mogel z govorom naprej.

— (*Trst zdaj in l. 1810.*) V rokah imamo borsni list (Börsezettel) od leta 1810. v slovenskem jeziku tiskan tako-le (po stari pisavi) se glaseč: „Cena od Dunaja na Augspurg od inu iz 1. Kozapersk 1799. da 1. Sushez 1810. Ta rečena Cena prerajtana po Cene usakega dneva na Borse, je bla stanovitnena po sredne cene glih taistega mesca. — Terst ta 5. dan Marca 1810. Namestneki te Borse. Anže Mayer, perve Namestnek. M. M. Dr. Gerolini, Aktvâr od Borse.“ Vmes je tabela s slovenskimi rubrikami in meseci v nemškem in slovenskem jeziku. — Tako je bila v Trstu slovenščina obrajtana l. 1810., — kako pa je danes, l. 1880.?

— (*O železnici med Ljubljano in Kamnikom*) se piše, da se bo vendar delala. Inženir baron O. Lazzarini je izdelal že narčt, po katerem gré železnica iz Ljubljane preko Domžalj in Mengša na Kamnik; ta načrt bo železnični odbor kmalu podal ministerstvu trgovstva v pregled. Dolga bo železnica 25·2 kilometrov, stala pa z vso vozninsko pripravo skup 362.000 gld. Zavoljo fabrike za smodnik se zanima cesarski erâr zeló zá-njo, nesla bo pa tudi dobre obresti, zato je veliko upanja, da se bo kmalu pričela delati. Dobro došla bo v prvi vrsti vsemu kamniškemu okraju, v kterem je veliko trgovine z lesom, veliko mlinov, obtnije s pletenjem slamnikov itd., ravno tako bo pa velika dobrota za Ljubljano in Kamnik, toraj bo tudi velik promet z ljudmi, živino in raznim blagom; vzlasti o nedeljah in praznikih bodo Ljubljančani lahko vozili se gledat krasno kamniško okolico.

— V nedeljo ob 11. uri dopoldne se bode v čitalnični dvorani delila zimska obleka ubogi šolski mladini, obdarovanih bode 40 fantičev, 40 pa deklic. Odbor gospej in gospodičin, ki so izvršile to milodarno nalogo, vabi vljudno vse dobrotnike in dobrotnice, naj se blagovolijo tudi udeležiti vesele delitve v nedeljo.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Včeraj se je pričel državni zbor. Finačni minister Dunajevski je predložil proračun za 1881. Bruto-stroški so 441 milijonov, bruto-dohodki 427 milijonov. Minister utemeljuje proračun v dolgem govoru, ki je bil z odobravanjem sprejet. On naznanja predlog o borznem davku in davku na plin, ter da se bode deficit zmanjšal.

— Državnemu zboru bode vlada predložila načrt zakona o osobnem dohodninskem davku potem, kadar bode sklenil zakon o glavni svoti zemljiškega davka. Novi zemljiški davek se bode pričel pobirati z dnem 1. marca 1881.

— Vladna „Wiener Abendpost“ pozdravlja državni zbor s člankom, v katerem pravi, „da je prebivalstvo sito političnega prepira, in da terja, naj bode enkrat bolje. Svoboda je ustanovljena v ustavi, a za druge materijalne interese je treba skrbeti. Na to naj poslanci delajo. Prav takó! A sl. vlada naj izvrši tudi, kar je „zagotovljeno.“

Česko. Iz Prage. Mladočehi so napravili 28. dné nov. shod, ki bi imel protestirati zoper resolucije Dunajskega „parteitaga“. Al uže, ko je imelo priti k volitvi predsednika, so se tako sprli, da so se tepsti začeli, in je vladni komisar razpustil ves zbor.

Hrvatsko. Iz Zagreba. Naše mesto postaja mirnejše; meščani, ki so bežali, se vračajo zopet, in nad 100 rokodelcev in delavcev, ki so nam iz tujega prišli na pomoč, je zapustilo zopet Zagreb, kjer ni več dela zá-nje. — Biskup Strossmayr, ki je daroval nesrečnikom 500 gld., je razposlal duhovstvu svojemu okrožnico, v kateri jih prosi, naj nabirajo v svojem kraji darove za Zagreb in okolico njegovo.

Nemčija. — Na Nemškem se agitacija zoper jude nadaljuje. Ko je potihnila v državnem zboru, prenesla se je v časnike, in celo vladna „Nordd. Allg. Zeitung“ se je izjavila, da jo ščuvanje zoper jude veselí, ker naprednjaki“ podpirajo jude, in ti obojni so sovražni monarhiji, tedaj prestolu nemškega cesarstva. Iz te izjave oficijoznega lista se sklepa, da Bizmark sam odobrava protijudovsko agitiranje.

Rumunija. — Rumunski knez, ker nima otrok, izvolil si je nekega hohencolernskega princa Leopolda za naslednika. Tako nemški princi na iztok silijo in nemške izseljence s seboj vlačijo. Vendar se mora priznati, da se je bolgarski knez Battenberg do zdaj še precej dobro obnašal in da hoče postati prav naroden knez, ki ne bo plesal na Bizmarkovi vrvici.

Turčija. — Dolgo se je motala stvar, predno so Turki izročili Ulčinje Črnogorcem; te dni se je vendar mirno izmotala in Črnogorci posedajo Ulčinje brez upora.

Žitna cena

v Ljubljani 27. novembra 1880.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 59 kr. — banaška 10 gold. 75 kr. — turšice 6 gold. 40 kr. — soršice 8 gold. 50 kr. — rží 6 gold. 66 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 87 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 5 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.